

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

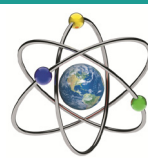

№3(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 1042 sahifa,
2-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek oilalarida ona-bola munosabatlari va ularning oilaviy emotsional muhitni shakllantirishdagi ahamiyati.....	18
<i>Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna</i>	
O'quvchi yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	22
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Raqamli muhit ta'sirida bolalar psixikasidagi transformatsiya jarayonlari.....	30
<i>Abdullayeva Sh. H.</i>	
Turli yosh davrlaridagi shaxslarda o'zini o'zi faollashtirish xususiyatlarining tafovutlanishi	33
<i>Qurbonboyev Azimbek Nazirboy o'g'li</i>	
Bolalarni maktab ta'limiga intellektual tayyorlash va vitagen tajribasini rivojlantirishga metodik yondashuvlar.....	37
<i>Abdullayeva Feruza Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni steam asosida o'qitishning interfaol metodlari	42
<i>Aliqarshiyeva Durdona Sharofiddin qizi</i>	
O'simliklar guruhlari mavzusini o'quvchilarga tushuntirishda interfaol metod va vositalardan foydalanishning samaradorligi.....	49
<i>Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi shaxsda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishning pedagogik shartlari	55
<i>Jo'rayev Avazbek Umar o'g'li</i>	
Matematika o'qitish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy kompetentligini shakllantirish	59
<i>Kalandarova Maxliyo Aslonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik madaniyatini rivojlantirishda raqamli ta'lim imkoniyatlaridan samarali foydalanish.....	63
<i>Kamalova Dilrom Olimjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirish – kelajak avlod kamolotiga qaratilgan strategik islohot.....	68
<i>Kamolova Gavhar Akbarovna</i>	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	71
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatievna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi</i>	
Insult bilan xastalangan bemorlarda nutq buzilishlari korreksiyasiga yondashuvlar	74
<i>Maxkamova Laylo Majidovna</i>	
Milliy ta'lim tizimini yangilash va rivojlantirishning strategik modeli	77
<i>Mengliqulova Maftuna Abdullayevna</i>	
Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va uning shaxs psixikasiga deterministik ta'siri	82
<i>Nishonova Oydinoy Mashrabjon qizi</i>	
Talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda o'qituvchining fasilitatorlik roli	86
<i>Sariyeva E'tibor Matchanboyevna, Urazbayeva Sabohat Ortiqbayevna, Yuldasheva Gavxaroy O'rinboy qizi</i>	
Raqamli ta'lim platformalaridan foydalanishning bugungi holati: muammo va imkoniyatlari	90
<i>Suyarov Xurshid Baxriddinovich</i>	
Tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	95
<i>Toshpo'latova Guldona Tulqin qizi</i>	
Kreativ yondashuvni shakllantirishda o'qituvchining innovatsion faoliyatini shakllantirish metodikasi	98
<i>Usarova Marg'uba Nazar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ nutq malakasini rivojlantirishning metodologik asoslari.....	102
<i>Vaisova Yodgora Sardorbek qizi</i>	
Destruktiv oilalarda shaxslararo munosabat psixologiyasi	106
<i>Sharafutdinova Xadichaxon Gulyamutdinovna</i>	

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	110
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
O'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash mezonlarining pedagogik va raqamli diagnostik asoslari	114
<i>Xalknazarova Aysuliw Maxsetbaevna</i>	
Klinik integratsiya asosida farmakologiya fanini o'qitish modelini ishlab chiqish	118
<i>Xasanboyeva Nafisaxon Abdullojonovna</i>	
Yurak glikozidlaridan zaharlanishni oldini olishni o'qitishning metodik-pedagogik asoslari	121
<i>Xoliqova Oyistaxon Yuldashevna</i>	
Oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning universal va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	125
<i>Xurramov Anvar Jumanazarovich</i>	
Studying the Role of Magic Numbers and Nucleon Shells in Nuclear Structure	129
<i>Yakubova Shoxidaxon Qodirovna, Dehqonova Ohista Qosimjonovna</i>	
Методика адаптивного физического воспитания молодежи с интеллектуальными нарушениями посредством специализированных гимнастических упражнений	133
<i>Аслонова Гуллола Акрам кизи</i>	
Понятие эмоционально-оценочной лексики	137
<i>Каримбаев Ниятбай Шарипович, Усенова Гульзира Женгисбай кызы</i>	
Изучение русского языка с использованием цифровых платформ: потребности, проблемы и решения	140
<i>Умарова Дильфуза Маматкуловна</i>	
Инклюзивное образование в Республике Узбекистан: сравнение с мировым опытом	144
<i>Пирманова Бахора Эшмухаммадовна</i>	
Inklyuziv ta'lim jarayonida empatiya va rahm-shafqatning pedagogik ahamiyati	148
<i>Olimova Sarvara Sobitxon qizi</i>	
Bo'lajak defektologlarni oila bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari	152
<i>M. B. Muxtorova</i>	
Maktabgacha yoshdagi eshitishida nuqsoni bor bolalarni talaffuzga o'rgatish metodlari	156
<i>Bo'ronova Suksoraxon Behzodjon qizi</i>	
The Role of Identity, Motivation, and Investment in Teaching English at School (Experimental Study)	160
<i>Shahobova Sitara Baxromovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda umummadaniy kompetentlikni rivojlantirish jarayonining zamonaviy ta'lim paradigmasiga mos pedagogik modeli	166
<i>Olimova Dilrabo Nurali qizi</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida tikuvchilik va dizayn ta'limida innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirish muammolari va istiqbollari	169
<i>Umarova Fotima Abduraximovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini zamonaviy darsliklardan samarali foydalanishga o'rgatishning interaktiv metodlari	172
<i>Kosimova Gullola Mullajonovna</i>	
Iqtisodiy ixtisoslik talabalari kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning metodologik asoslarini takomillashtirish: rus tili fanini o'qitishda	176
<i>Nuraliyeva Maftuna G'ulomovna</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish bosqichlari	182
<i>Xidirova Nodira Abduganiyevna</i>	
Maktabgacha ta'limda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda pedagogning kompetensiyasi	185
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Frazeologik birliklar identifikatsiyasi	188
<i>Omadjon Azamov Burxonovich</i>	

O'smirlik davrida empatiya rivojlanishiga ijtimoiy tarmoqlar va virtual muloqotning ta'siri	192
Qodirova Zebuniso Malikovna	
Pedagogical Mechanisms for Enhancing the Competitiveness of Higher Education Services in the Context of Socio-Economic Globalization	197
Babayeva Lola Ibragimovna	
Integrativ yondashuv asosida talaba qizlarda jismoniy madaniyatni rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirishning dolzarbligi	202
M. X. To'xtamishева	
Murakkab nuqsonli bolalarni umumta'lim maktablariga tayyorlash jarayonida logopedning kommunikativ malakasini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari.....	207
Abdubokiyeva Adiba Baxodir qizi	
Oliy ta'limda mustaqil ta'lim mazmunini kognitiv kompetensiyalarga yo'naltirib tashkil etish	211
Adashova Guljaxon Muxammadjonovna	
STEAM yondashuvi asosida tayyorlov guruh bolalarining bilish faoliyatini faollashtirishning samarali yo'llari	215
G. B. Maxmudova	
Bo'lajak oligofreno-pedagoglarning kompetentlik faoliyatini tashkil etishning psixologik-pedagogik shart-sharoitlari	219
Jumaboyev Nurillo Xayrullo o'g'li	
Sun'iy intellekt asosida ta'lim sifatini monitoring qilish mexanizmlarini takomillashtirish	223
Jumanazarova G. U.	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda duduqlanishni o'yin asosida bartaraf etish texnologiyalari	227
Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Mamatqulova Sarbarxon Axmadjon qizi	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	230
Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi	
Sharq va G'arb mutafakkirlari merosida shaxs tarbiyasi masalalari	233
Mirabzalova Zaxro Shuhrat qizi	
Oliy ta'limda talabalarning o'z-o'zini personallashtirishini tashkil qilish	238
Shamsiddinova Adiba Muzaffar qizi	
Формирование интеллектуальных умений детей старшего дошкольного возраста в условиях цифровой образовательной среды	242
Скрыльников Юрий Степанович	
Динамика становления профессионально значимых личностных качеств будущих педагогов.....	246
Тиллашайхова Хосият Азаматовна	
Hamid Olimjon ijodining shakllanishidagi manbalar va ijodiy omillar.....	250
U. A. Jumanazarov	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari moslashuvining psixologik yondashuvi	254
G. R. Ibragimova, Abdulkarimova Dilfuza	
Tarixiy obidalar asosida tasviriy san'at talabalari ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	258
Qurvanboyeva Diyora Muzaffar qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda sotsial intellekt va shaxslilik kamolotning o'zaro bog'liqligi	262
Avlayev Orif Umirovich	
AR texnologiyasi asosida kompyuter arxitekturasini o'qitishni takomillashtirishning pedagogik asoslari....	267
Saidkarimxonova Dilnozaxon Saidazizxon qizi	
Sun'iy intellektning ixtisoslashgan ta'lim muassasalari bitiruvchilarini tayyorlash sifatini oshirishdagi o'rni	273
Ubbiyev Alisher Tairovich	
Inklyuziv ta'lim bo'yicha respublikada olib borilayotgan faoliyat	277
Sattorova Mohira Aminqulovna	
Tasviriy faoliyat jarayonida maktabgacha tayyorlov guruh bolalarida emotsional intellektni shakllantirish .	281
Namzabayeva Lola Zakirovna, Malikova Umida Nurliboy qizi	
Sport maktablarida 12–14 yoshli gandbolchilarda to'pni ilish va uzatish texnikasini takomillashtirish metodikasini ishlab chiqish	285
Ismatullayeva Fotima Rustam qizi	

Методология изучения этнопсихологических аспектов понимания долга перед родителями: цели, задачи и гипотезы исследования	289
Эргашев П. С., Азимова Х. А.	
Uzluksiz ta'lim tizimida metakompetensiyalarni rivojlantirish strategiyalari va ularning tasnifi	292
Xurramov Anvar Jumanazarovich	
Fundirlash konsepsiyasi – kelajak pedagoglarining asosiy poydevori	296
G'oyimov Umar Eshmurodovich	
Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan metodik ta'minotning hozirgi holati: tahliliy o'rganish	301
Xujamkulova Nafisa Ruzikulovna	
Pedagogik metod: intellekt xaritalar yordamida lazerlarning amaliyotda qo'llanilish sohalarini vizuallashtirish	307
Olimjonova Nigina Sobirjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti guruhlarida rivojlanish markazlarini tashkil etish	312
G. R. Ibragimova, Normamatova Rayhona Alisher qizi	
Pedagogik o'yinlar va interaktiv faoliyatlarning ta'lim jarayonidagi o'rni	317
Qodirova Sevara Shuxratovna	
Shaxs psixikasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar	325
Boboyeva Maxsuda Ataxonovna, Rajapboyeva Ozoda Shuxrat qizi, Karimova Malohat O'rinboy qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning sifat samaradorligi	329
Hasanova Dilnora Rustam qizi, Ehnazarov Jo'raqul	
Integratsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy sifatlarini shakllantirishning metodik tizimi	333
Boynazarova Munajat	
O'yin faoliyati orqali kasbga yo'naltirish mexanizmlari	337
Allaberdiyeva Kumri Xamrayevna, Toshmurodova Marjona	
Модель методического сопровождения педагогов доо в развитии математической грамотности и логического мышления старших дошкольников на основе игровых технологий	340
Гаухар Джанпеисова	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining baholash malakasini rivojlantirish muammolari va imkoniyatlari	347
Majidova Hilola Eshquvat qizi	
Формирование коммуникативной компетенции студентов на занятиях узбекского и иностранных языков: интегративный подход	351
Турланова Сауле Дадажановна	
Ta'lim jarayonida digital storytelling metodidan foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy yozuv kompetensiyasini shakllantirish	357
Maxsetova Zuxra Torebayevna	
Futbol mashg'ulotlarida kreativ yondashuvlarni qo'llash amaliyoti	361
Karimov Odiljon Baxadirovich	
Oliy ta'limda talabalarining kreativligini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari (amaliy matematika yo'nalishi misolida)	364
Samatova Munira Dilshod qizi	
Подготовка к школе как условие развития коммуникативных умений у детей дошкольного возраста с тяжёлыми нарушениями речи	368
Ахмедова З. М., Абдурахмонова М. А.	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini rivojlantiruvchi ta'limni amalga oshirishga talaba motivatsiyaviy-qadriyatli munosabatlari tizimi shakllanganligi darajalari va ularning sifatiy tavsifi	373
Ergasheva Matluba Burxonovna	
Ritmik va ijodiy gimnastika mashqlari orqali bolalarda estetik didni shakllantirish metodlari	378
Kamchiyev Salimberdi Xudayberdiyevich	

Interaktiv ta'lim platformalari asosida informatika va axborot texnologiyalari faniga oid kompetensiyalarni rivojlantirish samaradorligi.....	382
Karimov Feruz Raimovich	
Koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini shakllantirishda qo'llaniladigan zamonaviy usullar	386
Mamasiddikova Maftuna Akbarjon qizi	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining media savodxonligini oshirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari.....	389
Masharibova Lobar Rayimberganovna	
Duduqlanuvchi bolalarda verbal muloqot ko'nikmalarini o'yin texnologiyalari asosida rivojlantirish.....	393
Mirtoyeva Shohruza Ibjohimjon qizi	
Maktab voleybol sport to'garaklari mashg'ulotlarida harakatli o'yinlardan foydalanish	396
Ortug'mat Jumanov, Zarina Abdusattarova	
Talabalar mustaqil ta'limini samarali tashkil etish omillari va mexanizmlari.....	400
Raxmatova Nargiza Dolibayevna	
Bola nutqining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi salbiy va ijobiy muhit omillari. XXI asr taraqqiyotida nutq faoliyatining shakllanishi.....	403
Ro'ziyeva Nozimaxon Oybek qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining ijodkorligini ijtimoiy-pedagogik faoliyatda rivojlantirish texnologiyasi.....	406
Sadikova Dilafuz Xusanovna, Butayeva Gavhar Xudoyorovna	
Fan va tabiatni tanishtirish orqali maktabgacha katta yoshdagi bolalarni rivojlantirish usullari	410
Sh. T. Musulmonova	
15-17 yoshgacha bo'lgan kurashchilarni yillik yuklamalarini taqsimlash	413
Qirgiboyev Shaxbozbek Aslidin o'gli, Xamidjonov Muhammadbobir Ulug'bek o'gli	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	416
Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	419
Toshpo'latova O'giloy Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni shaxsiy rivojlantirish.....	422
Turdiyeva Raxima Kurbanovna	
Matnli topshiriqlar vositasida ona tili darslarida o'quvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirish	426
Yulbarsov Ochilbek Obidjon o'g'li, Isayeva Gulnur Shakirjanovna	
Методы исследования сенсомоторных эффектов и внимания у детей дошкольного возраста.....	432
Г. С. Алиходжаева	
Роль театрализованной деятельности в формировании представлений о родине у дошкольников .	436
Г. С. Алиходжаева, У. О. Мамадалиева	
Логическое мышление детей 5–7 лет в вариативном дошкольном образовании: нормативные основания и концептуальная модель	440
Г. Э. Джанпеисова, В. В. Горбунова, Э. З. Убайдуллаева	
O'qitishning maqsad va vazifalarini talabalarning bo'lajak pedagogik faoliyatini modellashtirish sifatida ...	444
Murodova Umida Dilmurodovna	
Развитие прагматической компетенции аудирования с помощью инновационных технологий в обучении немецкому языку	449
Саидова Махсудахон Аббасовна	
Развитие профессиональной подготовки будущих воспитателей в системе высшего педагогического образования.....	452
Собирова Пошшаой Эркин кизи	
Современные педагогические концепции и структурные элементы игровых технологий.....	455
Хафизова Машхура Аминовна	
Davolanish ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarga tibbiy-psixologik yondashuvlar	458
Po'latxo'jayeva Malika Rustamovna	
Equal Voice in the Classroom: A Gender-Based Approach	463
Gafurova Nodira Ravshanovna	

Matematik tafakkur kompetensiyalarini rivojlantirishda singapur ta'lim modelining innovatsion pedagogik yondashuvlari.....	468
<i>Sanobar Ibragimovna Kenjayeva</i>	
Boshlang'ich sinf mikrodars ishlanmasining texnologik xaritasini yaratish usullari.....	475
<i>Yusupova Gulshiraxan Zinatdinovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	479
<i>Sodiqova Gulbahor G'ofurjon qizi, Abduvohidova Rayhona Nuriddin qizi</i>	
6–7 yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda mantiqiy fikrlashga o'rgatishning ahamiyati	484
<i>Sultonova Sitara Zarif qizi</i>	
Debat texnologiyalari va akademik yozuv ko'nikmalarini rivojlantirish.....	488
<i>Gulamov Shavkat Maxmudovich</i>	
Kognitiv yuk nazariyasi asosida boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'quv jarayonini optimallashtirish	492
<i>G'ulomova Moxinur Inomjon qizi</i>	
Muloqot madaniyati va liderlik ko'nikmalarining shakllanishidagi psixologik-pedagogik omillar	497
<i>Putatova Odinaxon Xamidovna</i>	
Tarbiyaviy ishlarni tashkil etish pedagogik muammo sifatida	501
<i>Qulmatova Xurshida Abdurahmonovna</i>	
O'quvchilarga algebrani o'qitishning dolzarb masalalari.....	504
<i>Qodirova B., Ibragimov N.</i>	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirish masalalari	509
<i>Axmadjanova Moxiyat Sadriyevna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning elektron ta'lim resurslari va innovatsion dasturlar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish.....	513
<i>Sultansaidova Mushtariy Abzalxanovna</i>	
Jo'rg' Oruell asarlarida davr va shaxs fojiasi	516
<i>Xatamova Kumush Javxar qizi</i>	
“Tabiiy fanlar” fanini o'qitish texnologiyasini STEAM yondashuvi asosida tuzish metodikasi	519
<i>Imankulov Nurbek Tursunkul o'g'li, Ashirov Shamshidin Annazarovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv faoliyatiga samarali ta'sir etuvchi irodaviy sifatlar	525
<i>Ma'rufjonova Rohila Lutfulla qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida texnik ijodkorlikni shakllantirishning mazmuni va metodikasi	528
<i>Xudaykulova Saida Zakirovna</i>	
Aqli zaiflik va autizm spektri buzilishining klinik-pedagogik farqlari	533
<i>Zakirova Fozilaxon Zafarjon qizi</i>	
STEAM yondashuvi asosida kreativ fikrlashni shakllantirishning didaktik imkoniyatlari.....	538
<i>Erkinov Ozodbek Faxriddin o'g'li</i>	
Neologizmlar – badiiy matnda uslubiy vosita sifatida	540
<i>Ibragimova Shoira Normuminovna</i>	
Nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalar ota-onalarini logopedik korreksion ishiga jalb etish	543
<i>Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Abdullayeva Gulzoda Abdurazzoq qizi</i>	
Rus tili darslarining samaradorligini oshirishda nutqiy kompetensiyani shakllantirishning ilmiy-metodik asoslari.....	546
<i>Jurayeva Nilufar Shovkat qizi</i>	
Autizm spektridagi bolalarda nutqni rivojlantirish uchun sensor integratsiya usullarining ta'sirini o'rganish.....	549
<i>Mo'minova Gulnora Qurvonali qizi</i>	
Yosh taekvondochilarni maxsus mashqlar yordamida kyorugi texnikasini rivojlantirish	552
<i>Sheraliyev Sarvarbek Soxibjon o'g'li</i>	
“Motivatsion yondashuv” hamda “kreativ fikrlash” tushunchalarining mazmun va mohiyati	556
<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning muloqot madaniyatini rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuvning o'rni	559
<i>Umarova Feruzabonu Bobir qizi</i>	

Ta'lim falsafasining ijtimoiy-madaniy evolyutsiyasi	562
Uzakova Zahroxon Muhammad Zarif qizi	
Fizika ta'limida ijodiy tafakkurni shakllantirishning innovatsion modeli: muammoli ta'lim va interfaol metodlar asosida kompetensiyaviy yondashuv	565
Yusupov Kodirjan Batirovich	
Игровые проекты как средство обучения предлогам английского языка.....	569
Нуратдинова Наргиза Бахтияровна	
Формирование межкультурной коммуникативной компетенции через изучение речевого этикета в цифровой среде (мессенджеры и социальные сети)	572
Юсупова Сохила Сайфиевна	
Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish.....	575
Shamiyeva Manzura Fayzullayevna	
Pedagogik ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilar valeologik kompetentligini rivojlantirishning mazmuni va mohiyati	579
Sardorxon Quvondiqov	
Pedagogik ta'lim muassasalari bo'lajak o'qituvchilarida integrativ yondashuv – milliy g'urur tuyg'usini rivojlantirish yondashuvi sifatida.....	584
Miraxmedov Fatxulla	
Bolalarni xavfsiz, erkin, o'yinga asoslangan va do'stona muhitda tarbiyalash – muvofiqlashtirishning yangi standartlari.....	590
Mamadaliyeva Dilfuza Baxtiyorovna	
Alisher Navoiyning "Arba'in" asaridagi qit'alarda sahih hadislarining badiiy talqini	595
Nematullayeva Madina Zafarovna	
Umumta'lim maktablarida chizmachilik fanini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish istiqbollari	598
Xalimov Moxir Karimovich	
Biologiya fanini o'qitishni modernizatsiyalash bo'yicha zamonaviy yondashuvlar.....	603
Axmadjanova Mohiyat Sadriyevna	
Dizariya shakllarining klinik-pedagogik tavsifi	607
Iminjonova Moxichexra Alimardon qizi	
Oliy ta'limda kechki ta'lim talabalarining o'quv faolligini oshirishda faollashtiruvchi interaktiv ma'ruza metodining didaktik strukturasi va pedagogik imkoniyatlari.....	611
Axmedova Zilola Muxtor qizi	
Оптимизация процесса самообразования студентов русской филологии в условиях современного образовательного пространства	617
Азизова Д. А.	
Bo'lajak tarixchilarda tarix falsafasining zamonaviy konsepsiyalariga doir bilimlarni rivojlantirishning amaliy texnologik tizimi.....	622
Anvarjonov Ahrorjon Ahadjon o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mehnatsevarlikka tarbiyalashda pedagogik texnologiyalarning turlari va ularni qo'llash imkoniyatlari.....	625
Xudaybergenova Adolat Usmanovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni ijtimoiy-axloqiy tarbiyalashda maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning hamkorligi.....	629
Jumanova Fotima Uralovna, Azimova Zebxon Tohirovna	
4K yondashuvi asosida dars topshiriqlarini ishlab chiqish.....	635
Boboyeva Nafosat Tulqin qizi	
O'quv-tarbiya jarayonida pedagogik diagnostika.....	639
Xolmatova Ziroatxon Anvarovna	
Raqamli ta'lim muhitida tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirishning ahamiyati.....	642
Abdullayeva Ozoda Odiljon qizi	
O'yinchilarning texnik va taktik tayyorgarligi.....	645
Madaminov Oribdjan Nishanbayevich	

Ta'lim jarayonida gamifikatsiya va didaktik o'yinlar orqali metakognitiv kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	648
<i>Xayrullina Parizod Farg'at qizi</i>	
Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash mezonlari va monitoring tizimi.....	651
<i>Umurov Zarif Latifboyevich</i>	
Boshlang'ich sinflarda folklor asarlarini aksiologik yondashuv asosida o'qitish metodikasi	660
<i>Aytmuratova Elvira Ersultanovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilari tanqidiy fikrlashining psixologik va pedagogik mohiyati.....	663
<i>Haydarova Kamola Ergashboy qizi</i>	
Differensial ta'limning nazariy-konseptual asoslari.....	667
<i>Rasulova Nozigul Abdivoxid qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tasviriy faoliyatga o'rgatishda kreativ shaxsni shakllantirish bo'yicha metodik tavsiyalar	671
<i>Rizoyeva Muslima Raxmonovna</i>	
Информационная компетентность через призму филологии: ключевые факторы формирования ...	679
<i>Хикматов Нодир Назимджанович</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida qadriyatlar tizimini shakllantirishning samarali yo'llari	683
<i>Mamatova Zarena Abduljalilovna</i>	
O'zbekiston va Angliyada pedagogik ta'lim tizimining tarixiy asoslari.....	686
<i>Miramatova Laylo Ravshanjon qizi</i>	
Innovatsion ta'lim muhitida o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	690
<i>Nilufar Xalikova Mirkadirovna</i>	
Badmintonchilarda maxsus chaqqonlik tayyorgarligining o'yin faoliyatiga ta'siri	694
<i>Samadova Uktabar Hasanovna</i>	
<i>Maktab direktorlarining boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantirishda sinergetik</i>	
yondashuvning o'рни va ahamiyati	698
<i>Yusupova Dilnoza Fayzullayevna</i>	
Pedagogical Essence of Improving Students' Collaborative Skills Through Multi-Vector Approaches	702
<i>Turemuratova Aziza Begibaevna, Otelbayeva Muhayyo Alisher qizi</i>	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarining maktabgacha yoshdagi bolalarda kognitiv, estetik va ijodiy rivojlanishiga ta'siri	708
<i>Shaymuradov Taxir Zamanovich</i>	
Oliy ta'limda ma'naviy-ma'rifiy kompetensiyalarni baholash mezonlari: falsafa fanining o'quv jarayoniga integratsiyasi	713
<i>Abdullayev Akmal Nasriddinovich</i>	
Klasterli ta'lim muhitida bo'lajak o'zbek tili va adabiyoti o'qituvchilarining innovatsion kompetentligini rivojlantirish metodlari.....	717
<i>Abdurahmonov Maqsad Bekjonovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqiy rivojlanishning yetakchi omillari.....	720
<i>Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ sifatlarini oshirish: zamonaviy yechimlar va muammolar	724
<i>Abduxalimova Yulduz Normurod qizi</i>	
Maktablarda sun'iy intellekt asosida xorijiy tillarni o'qitish afzalliklari	728
<i>Altimisheva Iroda Mavlonovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda boshqaruv madaniyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	731
<i>Ashurov Yusuf Alisher o'g'li</i>	
Bolalikni qayta anglash: mariya montessori pedagogik qarashlarining ilmiy asoslari	735
<i>Ismatullayeva Madinabonu Akmaljon qizi</i>	
14-15 yoshli o'quvchilarning jismoniy tarbiya vositalari orqali jismoniy tayyorgarligi samaradorligini oshirish metodi	740
<i>Karimboyev Og'abek Qadamboyevich</i>	

O'zbekiston xalqlarining amaliy san'ati va ma'naviy merosini o'rganish: tarixiy va pedagogik jihatlar	744
Kayumov Erkin Kazakbayevich	
Fizika ta'limida kognitiv texnologiyalar asosida talabalarning mantiqiy va analitik tafakkurini rivojlantirish yo'llari	748
Madumarov Shodonbek Az'amjonovich	
Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish jarayonlarida pedagogik-psixologik bilimlarning ahamiyati	751
Muratova Shaxnoza Ibatovna	
Yoshlar o'rtasida ijtimoiy hamkorlikni mustahkamlashda pedagogik resurslar va hamkorlik infratuzilmasining ahamiyati	754
Matnazarov O'ktam Latipovich	
Maxsus pedagogika o'qituvchilarining pedagogik va psixologik tayyorgarlik darajasi	757
Oxunov Ilxomjon Abdunabiyeich	
Funksional bog'liqlikni tushinishda vizual-eksperimental metodning samaradorligi	760
Qobilova Nargiza Anvarovna, Shamuratov Zafar Ergashevich	
The Psychological Importance of Emotional Intelligence and Stress Resilience in Increasing Professional Efficiency of Primary School Pedagogues	766
Tajiboyeva Odinakhon	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida mashg'ulotlar jarayoni sifatini monitoring qilish vositasi sifatida	769
Tashbayev Naim Sadikovich	
Axloqiy tafakkur va axloqiy qaror qabul qilish kompetensiyasi tushunchasining pedagogik-psixologik mohiyati	773
Temirova Oydina Muhiddinova	
Oliy ta'lim muassasalarida "Muhandislik kompyuter grafikasi" fanini o'qitishning metodik asoslari va zamonaviy yondashuvlari	776
Xamidov Dilshod Olimjon o'g'li	
Kasbiy ta'lim rahbarlarining individual yondashuv asosida kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari ...	780
Yangiboyev Kamol Norboyevich	
Тема экологических проблем как элемент духовно-нравственного воспитания студентов в произведениях Чингиза Айтматова	784
Абдулвохидов Элёр	
Девиантное поведение школьников в образовательной среде: проблемы классификации и гендерные особенности восприятия педагогами	789
Алимжанова Матлюба Юнусовна	
Анализ проблем развития профессиональной иноязычной компетенции по английскому языку у студентов медицинских вузов	793
Исраилова Илона Халитовна	
Психолого-педагогические условия использования изобразительной деятельности как средства стимуляции коммуникативных навыков у воспитанников с синдромом дауна	798
Каримова Регина Шовкатовна	
Методика развития специальной физической подготовленности футболистов 11–12 лет с использованием современного инновационного оборудования	802
Мирзабаев Диёрбек Камилович	
Нейроигра как эффективное средство развития познавательных и регуляторных функций у детей дошкольного возраста	805
Намазбаева Лола Закировна, Маткаримова Шарира Рахимжановна	
Методы и приёмы технологии развития критического мышления в курсе "Общая педагогика": опыт проектирования учебного процесса в вузе	809
Янкина Рано Садыковна	
Oliy ta'lim muassasalarida muloqot madaniyatini shakllantirish orqali verbal zo'ravonlikni bartaraf etish texnologiyalari	817
Oqmirzayeva Baxtigul Bahodir qizi	
Tashvishli buzilishlarni korrektsiya qilishda kognitiv-bixevioristik terapiya usullari	821
Sattarova Shaxnoza Qo'chqarovna, Xamroyeva Zarina Shaxriyevovna	

Rahbar va pedagogik muhit: nazariy va amaliy asoslar	824
<i>Xodjimatrova Nazira Toshmatovna, Gaziyeva Nigora Shamsiddinova</i>	
O'smirlik – deviant xulq shakllanishi uchun senzitiv davr sifatida	827
<i>Sattarova Shahnoza Qo'chqarovna, Erkinjonova Raximaxon Baxtiyor qizi</i>	
Цифровые образовательные технологии как средство формирования коммуникативной компетенции при обучении русскому языку как иностранному	830
<i>Ескараева Г. Б.</i>	
Kredit-modul tizimi sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning amaliy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	833
<i>Muxiddinova Nilufar Baxodirovna</i>	
Talabalar mediakompetentligini baholash usullari va mezonlari	839
<i>Alimov Zokir Chori o'g'li</i>	
STEAM ta'lim texnologiyasi orqali tabiiy fanlarni o'qitish va o'quvchilarda kreativ fikrlash qobiliyatini shakllantirish	844
<i>Ergasheva Malohat Tursunovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy salohiyatini aniqlash va baholash mezonlari	847
<i>Hamzayeva Nigina Azamjonovna</i>	
Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalarni o'qitishda fanlararo bog'liqlik	852
<i>Musayeva Dilfuza Abdurahmonova</i>	
Ta'limda muloqot madaniyatini shakllantirishga qaratilgan metodlar tizimini ilmiy tahlil qilish	857
<i>Kobulova Maktuba Urmonjonovna</i>	
Shaxs psixologik portreti va unga oid ilmiy-nazariy yondashuvlar	862
<i>Ataqulov Bekzod Abdurashitovich</i>	
Zamonaviy didaktik paradigmasda talabalar ta'lim natijalarini tashxislash	866
<i>Tursunova Feruza Otaqulovna</i>	
Ingliz tilini bilishning sport talabalari uchun ahamiyati	869
<i>Azimova Umirxon Odilovna</i>	
Sharq mutafakkirlarining ta'lim-tarbiyaga oid ma'naviy va axloqiy qarashlari	873
<i>Baxtiyor Suvankulov</i>	
Oliy ta'limda talabalarning mustaqil va ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borishning metodik asoslari	877
<i>Abduraxmonova Dinara Yusupovna</i>	
Tarbiya jarayonida pedagogik boshqaruv uslublari: nazariy asoslar va amaliy mexanizmlar	881
<i>Farsaxonova Dilafuz Rizaxonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim davlat talablari va o'quv dasturlarida nutq hamda mustaqil fikrlash masalalari	886
<i>Mirzoyeva Nigora Shavkatjonovna, Qobilova Dildora</i>	
Zamonaviy ta'lim texnologiyalari orqali talabalarning kasbiy loyihaviy kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari	890
<i>Xamidova Feruza Turdiyevna</i>	
Raqamli davr bolasini tarbiyalashda psixologik muvozanatni saqlash orqali sog'lom shaxsni shakllantirish	896
<i>Hakimova Ziyoda Ibrohim qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik intellektini shakllantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalarining samaradorligi	900
<i>Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi</i>	
O'qish savodxonligini rivojlantirishda qo'llaniladigan nazariy modellar	903
<i>Abdiraimova Xusnobod Samat qizi</i>	
Talabalar mustaqil ta'limini individuallashtirish metodlari	910
<i>Arzikulova Surayyo Fayzullayevna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirishning amaliy asoslari	914
<i>Xoliqulova Kumush Ilxom qizi</i>	
Psixologik-pedagogik yondashuvlar asosida mahdudlik holatlarini bartaraf etishning takomillashtirilgan metodikasi (maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari misolida)	919
<i>Mamatqulova Dinora Yunus qizi</i>	

Ilg'or pedagogik texnologiyalar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlikni rivojlantirish	923
Uzoqova Husnora	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ilk matematik tasavvurlarni shakllantirish jamiyatning asosiy talabi sifatida	927
Toshimova Gulzoda Jamoliddinovna	
Sun'iy intellekt vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarining iqtisodiy va moliyaviy savodxonligini shakllantirish mexanizmlari	930
Jumayeva Feruza Sayidovna	
O'qish savodxonligi darslarida matn ustida ishlash (2-sinf misolida).....	936
Abdiyeva Shakila Ishkuvatovna	
Turistik faoliyatda ijtimoiy muloqot kompetensiyasini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	941
Abdullayeva Sevara Yuldashevna	
Oilaning katta avlodi va maktabgacha yoshdagi bolalar o'rtaqidagi psixologik munosabatlarning nazariy asoslari	944
Ashirova Sojida Baxromovna	
Yosh pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda tajriba almashishning ilmiy-metodik asoslari va usullari	948
Dildora Rustam qizi Fozilova	
Maktabga tayyorlov bosqichida o'quvchilar grafomotorikasini individual yondashuv asosida rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	951
Jumayev Sanjar Soatmumin o'g'li	
Uzluksiz ta'limda inklyuziv yondashuvning samaradorligini ta'minlovchi pedagogik va ijtimoiy omillar.....	955
Kobilova Shaxnoza Xudayshukurovna	
Tolerantlik tushunchasining mohiyati va uning ta'lim tizimidagi ahamiyati.....	958
Kurbanova Shoirra Abduraximovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni mashg'ulotlar jarayonida TRIZ texnologiyasi bilan tanishtirishning ahamiyati.....	961
Meliboyev Anvar Rashidovich	
The Conceptual Framework and Pedagogical Affordances of Vtss: A New Paradigm for Specialised Instruction.....	964
Nilufar Sabirova	
O'zbek oilalarida axloqiy tarbiya munosabatlarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	967
Qurbanova Go'zal Saydaxmatovna	
Fizika o'qitishda 4K kompetensiyalarni shakllantirishning nazariy asoslari	973
Saydayev Obid Bahodir o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarida innovatsion faoliyat ko'nikmalarini takomillashtirishning modulli texnologiyalari	979
Saliyeva Perdexan Alimbetovna	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak ijtimoiy soha xodimlarining kognitiv kompetentligini rivojlantirish	984
Qaxxorov Shahriyor Yodgorovich	
Maktabgacha ta'limda ma'naviy-axloqiy tarbiyani amalga oshirish usullari.....	987
Sattorova Shaxlo Axadovna, Omonova Shoxista Anvar qizi, Raximova Durdona Murot qizi	
Ta'lim tizimida sun'iy intellekt elementlaridan foydalanishning afzalliklari	990
Sulaymanova Dildora Baxtiyorovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ekologik sanalarga bag'ishlab ma'rifiy tadbirlar o'tkazishning afzalliklari.....	993
Tohirova Baxtigul Hasanboy qizi	
Pedagogik ta'limda talabalarning gnoseologik motivatsiyasini rivojlantirish zaruriyati	996
Xudoyqulova Dilrabo Shodmonovna	
Сопоставление русских и узбекских пословиц: сходства, различия и культурный контекст	1000
Касымова Феруза Суннатовна	
Теоретические аспекты развития мотивационной сферы в психологии изучения личности	1003
Маликова Эвелина Тимуровна	

Психологическая устойчивость личности в исследованиях узбекских учёных: теоретический анализ и применение концепции	1007
Саитходжаев Зуфар Хусан угли	
Biologiya ta'limida kognitiv yondashuv asosida o'quvchilarning universal o'quv faoliyatlarini shakllantirish	1011
Daminova Fayoz Abdixakimovna	
Milliy musiqa merosini zamonaviy ta'limda saqlash muammolari va yechimlari.....	1014
Haydarov Qutlug' Hamdamovich	
Sun'iy intellekt: maktabgacha ta'lim tashkilotining taraqqiyotini ta'minlovchi zamonaviy texnologiya sifatida.....	1017
Axmadaliyeva Mohlaroy Toxtapo'latovna	
Shukur Xolmirzayevning ijtimoiy-etnografik folklorizm yaratish mahorati	1021
Mamayusupova S. M.	
Androgogik va interfaol metodlarni jismoniy tarbiya mashg'ulotlarda foydalanish samaradorligi.....	1024
Normamatov Muxiddin Abdumuminovich	
Tinglab tushunishning psixolingvistik xususiyatlari.....	1028
O. V. Kon	
Gi de Mopassanning hikoyachilik mahorati va badiiy uslubi.....	1032
Yuldashev Bahodir Bekmuratovich	
Художественный мир и стилистическая система прозы Патрика Модiano.....	1035
Давронова Зульфия Бобоевна	

O'QISH SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA QO'LLANILADIGAN NAZARIY MODELLAR

Abdiraimova Xusnobod Samat qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti doktoranti

ORCID: 0009-0005-5433-3147

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'qish savodxonligini rivojlantirishga xizmat qiluvchi zamonaviy va klassik o'qish model-larining nazariy asoslari, ularning tuzilishi hamda ta'lim jarayonidagi ahamiyati yoritilgan. Tadqiqotda "pastdan yuqoriga" (bottom-up), "yuqoridan pastga" (top-down) va "interaktiv" o'qish modellari tahlil qilinadi. Shuningdek, "psixolingvistik taxminiy o'yin modeli", "Dual Route Cascaded (DRC) modeli", "uchburchak (Triangle) modeli", "o'qishning oddiy ko'rinishi (Simple View of Reading – SVR) modeli", "Scarborough Reading Rope modeli", "sotsio-psixolingvistik o'qish modeli" hamda "sintaktik tahlil modeli" qiyosiy jihatdan ko'rib chiqiladi. Har bir modelning lingvistik, kognitiv va metodik imkoniyat-lari hamda o'qib tushunish ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'rni ilmiy manbalar asosida asoslab berilgan. Maqola nati-jalari boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini rivojlantirishga qaratilgan samarali metodik yondashuvlarni tanlashda, ta'lim jarayonini modellashtirishda hamda o'qish kompetensiyalarini baholash mezonlarini takomillashtirishda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: o'qish modeli, pastdan yuqoriga modeli, yuqoridan pastga modeli, interaktiv model, psixolingvistik taxminiy o'yin modeli, Dual Route Cascaded (DRC) modeli, uchburchak (Triangle) modeli, o'qishning oddiy ko'rinishi (SVR) modeli, Scarborough Reading Rope modeli, sotsio-psixolingvistik o'qish modeli, sintaktik tahlil modeli, semantika, fonologiya, dekodlash, so'zlarni identifikatsiya qilish.

Abstract: This article examines the theoretical foundations of classical and contemporary reading models used to develop reading literacy, their structure, and their significance in the educational process. The study analyzes the "bottom-up", "top-down", and "interactive" reading models. In addition, a comparative analysis is conducted of the "psycholinguistic guessing game model", the "Dual Route Cascaded (DRC) model", the "Triangle model", the "Simple View of Reading (SVR) model", the "Scarborough Reading Rope model", the "socio-psycholinguistic reading model", and the "syntactic analysis model". The linguistic, cognitive, and methodological potential of each model, as well as their role in developing reading comprehension skills, are substantiated based on scientific sources. The results of the study are of practical importance for selecting effective methodological approaches to improve reading literacy in primary education, modeling the educational process, and enhancing the criteria for assessing reading competencies.

Key words: reading model, bottom-up model, top-down model, interactive model, psycholinguistic guessing game model, Dual Route Cascaded (DRC) model, Triangle model, Simple View of Reading (SVR) model, Scarborough Reading Rope model, socio-psycholinguistic reading model, syntactic analysis model, semantics, phonology, decoding, word identifica-tion.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические основы современных и классических моделей чтения, направленных на развитие читательской грамотности, их структура и значение в образовательном процессе. В исследовании анализируются модели чтения "снизу вверх" (bottom-up), "сверху вниз" (top-down) и "интерактивная модель". Также проводится сравнительный анализ таких моделей, как "психолингвистическая модель предположительной игры", "модель Dual Route Cascaded (DRC)", "треугольная (Triangle) модель", "простая модель чтения (Simple View of Reading – SVR)", "модель Reading Rope Скарборо", "социо-психолингвистическая модель чтения" и "модель синтаксического анализа". На основе научных источников раскрываются лингвистические, когнитивные и методические возможности данных моделей, а также их роль в формировании навыков понимания прочитанного текста. Результаты исследования имеют практическое значение для выбора эффективных мето-дических подходов к развитию читательской грамотности в начальной школе, моделирования образовательного процесса и совершенствования критериев оценки читательских компетенций.

Ключевые слова: модель чтения, модель "снизу вверх", модель "сверху вниз", интерактивная модель, психолинг-вистическая модель предположительной игры, модель Dual Route Cascaded (DRC), треугольная модель (Triangle), простая модель чтения (SVR), модель Reading Rope Скарборо, социо-психолингвистическая модель чтения, модель синтаксического анализа, семантика, фонология, декодирование, идентификация слов.

KIRISH

Ta'lim jarayonida o'qish savodxonligi o'quvchilarning nafaqat matnni o'qish, balki uni tushunish, talqin qilish, baholash va qo'llash kabi ko'nikmalarini qamrab oluvchi kompleks kompetensiya sifatida talqin etilmoqda.

Hozirgi tadqiqotda o'qish savodxonligini rivojlantirishga doir klassik va zamonaviy modellar qiyosiy tahlil qilinadi, ularning lingvistik, psixologik va metodik jihatlarini yoritiladi. Qaralayotgan modellar boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qib tushunishni shakllantirishda qanday imkoniyatlarga ega ekanligi ilmiy manbalar asosida asoslab beriladi. Mazkur yondashuvlar o'qish strategiyalarini to'g'ri tanlash, o'quv jarayonini samarali tashkil etish va o'quvchilarning o'qish kompetensiyalarini baholash mezonlarini takomillashtirishda muhim metodik ahamiyatga ega.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'qish savodxonligini rivojlantiruvchi modellar – bu o'quvchining matnni o'qish, tushunish, talqin qilish va baholash ko'nikmalarini bosqichma-bosqich shakllantirishga qaratilgan nazariy va amaliy komponentlar tizimi bo'lib, u tilning fonetik, leksik, grammatik, semantik hamda kognitiv jarayonlarini birlashtiradi. Model o'quvchining yosh xususiyatlari, nutq tajribasi va fikrlash darajasini inobatga olgan holda o'qish strategiyalari, o'qitish usullari, diagnostika mezonlari va pedagogik texnologiyalar asosida ishlaydi.

S.L. Samuels va M.L. Kamil fikriga ko'ra, o'qish modellari tarixi E. Javalning¹ ko'z harakatlari bo'yicha olib borgan tadqiqotlaridan boshlangan². Ammo 1950–yillargacha aniq bir o'qish modeli mavjud emas edi. O'qish modellari rivojlanishi faqat 1960–yillardan so'ng tezlashgan. 1980–1990–yillarga kelib o'qish endi faqat harflarni tanish emas, balki matndan ma'no olish jarayoni sifatida qaraldi.

Tadqiqot metodologiyasi. O'qish jarayonini ta'riflashga uringan ko'plab tadqiqotchilar bo'lgan va ular ushbu murakkab jarayonni turlicha ta'riflaganlar. Ushbu turli ta'riflar natijasida ko'plab o'qish modellari vujudga kelgan. W. Grabe va L.F. Stollerga ko'ra, bu o'qish modellari ikki asosiy guruhga ajratiladi.³

I. Ramziy o'qish modellari:

1. Pastdan yuqoriga (Bottom-up) modeli.

W. Grabe va L.F. Stollerga ko'ra, bu modelda o'quvchi matndagi ma'lumotlarni kichik qismlarga ajratib, ularni birlashtirish orqali tushunadi.⁴ N.J. Anderson esa, bu modelda matn va o'quvchining oldingi bilimlari o'rta-sida kam yoki umuman aloqa bo'lmasligini ta'kidlaydi.⁵ Bu modelda o'qib tushunish jarayoni quyidagicha bo'ladi: harflarni tanish → bo'g'inlarni hosil qilish → so'zlarni aniqlash → jummalarni birlashtirish → paragraf ma'nosini tushunish. Bu modelda har bir bosqich muvaffaqiyatli bajarilmasa, keyingi bosqichga o'tilmaydi.

2. Yuqoridan pastga (Top-down) modeli.

Bu modelda o'quvchi matn bilan bog'liq oldingi bilimlariga tayanadi. O'quvchi matnni o'qishdan oldin o'z kutishlarini belgilaydi, keyin esa ular amalga oshadimi yoki yo'qmi aniqlaydi. J.C. Alderson bu modelda Shema nazariyasining ahamiyatini ta'kidlaydi.⁶

3. Interaktiv (Interactive) model.

Bu model pastdan yuqoriga va yuqoridan pastga modellarning elementlarini birlashtiradi. O'quvchi harflarni tez tanib oladi, so'zlarni aniqlaydi va matnning mazmunini tushunadi. Oldingi bilimlar va matn bilan o'zaro ta'sir juda muhim: o'quvchi oldingi bilimlarni faollashtirsa, matnni yaxshi tushunadi. W. Grabe ta'kidlaganidek, o'qish jarayonida o'quvchining miyasi va matn bir-biri bilan "muloqot" qiladi.⁷

II. Maxsus o'qish modellari:

1. Psixolingvistik "taxminiy o'yin" modeli.

A. Paran K.S. Goodmanning "Psixolingvistik "taxminiy o'yin" modeli"ni "Yuqoridan pastga modeli" uchun yaxshi bir misol sifatida ta'riflaydilar.⁸ Ushbu modelda uchta asosiy bosqich mavjud: gipoteza tuzish, misol kel-

1 E. Javal. Essai sur la physiologie de la lecture. Annales d'oculistique. 1879.-P. 242-253.

2 S. J. Samuels, M. L. Kamil Models of the reading process. P. L. Carrell, J. Devine ve D. E. Eskey, Interactive approaches to second language reading. New York: Cambridge University Press. 1988.-P. 22-36.

3 W. Grabe, L. F. Stoller. Teaching and researching reading. Harlow: Pearson Education. 2002.-P. 31.

4 W. Grabe, L. F. Stoller. Teaching and researching reading. Harlow: Pearson Education. 2002.-P. 31.

5 N. J. Anderson. Exploring second language reading: issues and strategies. Boston: Heinle & Heinle Publishers. 1999.

6 J. C. Alderson. Assessing reading. Cambridge: Cambridge University Press. 2000.

7 W. Grabe. Reassessing the term "interactive". P. L. Carrell, J. Devine ve D. E. Eskey, Interactive approaches to second language reading. New York: Cambridge University Press. 1988. –P. 56-70.

8 A. Paran. Bottom-up and top-down processing. English Teaching Professional, 1997. –P. 11-14..

tirish va tekshirish. O'quvchi o'zining fon bilimlariga tayanib matnni tushunishi uchun har bir bosqichda muvaffaqiyatli bo'lishi kerak. A. Doffga ko'ra, agar o'quvchining maqsadi matnni tushunish bo'lsa, unda o'quvchining matndagi har bir harf, so'z yoki jumlaning o'qishi shart emas, chunki ba'zi elementlarni oldindan taxmin qilish mumkin.⁹

2. So'zlarni identifikatsiya qilish modeli.

So'nggi 30 yil ichida so'zlarni identifikatsiya qilish bo'yicha juda ko'plab modellar taklif qilingan. Ularga Interactive-Activation modeli¹⁰, Activation-Verification modeli¹¹, Multiple-Levels modeli¹², Multiple Read-Out modeli¹³, Multiple-Trace Memory modeli¹⁴, Connectionist Dual-Process modeli¹⁵, va Bayesian Reader modeli¹⁶ kiradi. Biroq ilmiy doiralarda eng ko'p tadqiqotlarni shakllantirgan ikki model – bu “Dual Route Cascaded” (DRC) modeli¹⁷ va “Triangle” modellari¹⁸

DRC modeli- bu o'qish jarayonini tushuntiruvchi eng mashhur psixolinguistik modellaridan biridir. Modelni Max Coltheart va hamkorlari 2001-yilda ishlab chiqqan bo'lib, o'quvchi yozilgan so'zni qanday o'qishini ikkita mustaqil, ammo bir-biri bilan bog'liq yo'l orqali tushuntiradi:

1. **Leksik yo'l** – bu malakali o'quvchilar tanish so'zlarni bir qarashda, faqat ko'rish orqali, “lug'at”dan qidirish jarayoniga o'xshash mexanizm orqali tanib oladigan jarayondir. Bu modelga ko'ra, o'quvchi o'rgangan har bir so'z miya ichidagi so'zlar va ularning talaffuzlari saqlanadigan lug'atga o'xshash ichki leksikonda ifodalanadi.¹⁹ O'quvchi yozilgan so'zni ko'rishi bilanoq, o'sha so'z uchun ichki lug'atdagi yozuvga murojaat qiladi va uning talaffuzi haqida ma'lumotni oladi.
2. **Noleksik (subleksik) yo'l** – so'zni “tovushlab o'qish” jarayonidir. O'quvchi so'zning harflarini, fonemalarini, grafemalarini aniqlaydi va ularning qanday talaffuz qilinishiga oid qoidalarga tayanib, fonologik shaklni quradi.²⁰ Bu tizimni harf–tovush mosligi qoidalari majmuasi sifatida tasavvur qilish mumkin.
3. **Uchburchak (Triangle) modeli** - Seidenberg va McClelland tomonidan 1989-yilda taklif qilingan model bo'lib, u so'z o'qishni uch turdagi reprezentatsiyalar orqali tushuntiradi: ortografiya (O) – so'zning yozuvdagi shakli, fonologiya (P) – so'zning tovush shakli va semantika (S) – so'zning ma'nosi teng vaqtli va o'zaro bog'langan tarzda ishlaydi.²¹

Uchburchak (Triangle) modelida O'qish bitta qat'iy yo'l orqali emas, balki bir nechta yo'llar orqali amalga oshadi:

1. Ortografiya → Fonologiya (O→P): so'z shaklidan bevosita tovushga
2. Ortografiya → Semantika → Fonologiya (O→S→P): ma'no orqali o'qish

Bu yo'llar o'rganish jarayonida moslashadi hamda model qoidalarga emas, tajriba asosida o'rganishga tayangan.

9 A. Doff. Teach English. Glasgow: Cambridge University Press. 1988.

10 McClelland J.L., Rumelhart D.E. An interactive activation model of context effects in letter perception: Part 1. An account of basic findings. Psychological Review. 1981. –P.375–407.

11 K.R. Paap, S.L. Newsome, J.E. McDonald, R.W. Schvaneveldt. An activation-verification model for letter and word recognition: The word-superiority effect. Psychological Review. 1982. –P. 573–594.

12 D. Norris. A quantitative multiple-levels model of reading aloud. Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance. 1994. –P. 1212–1232.

13 J. Grainger, A.M. Jacobs. Orthographic processing in visual word recognition: A multiple read-out model. Psychological Review. 1996. –P. 518–565.

14 B. Ans, S. Carbonnel, S. Valdois. A connectionist multiple-trace memory model for polysyllabic word reading. Psychological Review. 1998. –P. 678–723.

15 M. Zorzi, G. Houghton, B. Butterworth. Two routes or one in reading aloud? A connectionist dualprocess model. Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance. 24. 1998. –P. 1131–1161.

16 D. Norris. The Bayesian Reader: Explaining word recognition as an optimal Bayesian decision process. Psychological Review. 113. 2006. –P. 327–357.

17 M. Coltheart, K. Rastle, C. Perry, R. Langdon, J. Ziegler. DRC: A Dual Route Cascaded model of visual word recognition and reading aloud. Psychological Review. 2001. –P. 204–256.

18 M.W. Harm, M.S. Seidenberg. Computing the meaning of words in reading: Cooperative division of labor between visual and phonological processes. Psychological Review. 2004. –P. 662–720.

19 Z. Marco, H. George, B. Brian. “Two routes or one in reading aloud? A connectionist dual-process model”. Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance. 24 (4): 1998. –P. 1131–1161. doi:10.1037/0096-1523.24.4.1131

20 Max Coltheart, 2005. M.J. Snowling; Charles Hulme (eds.). Word recognition processes in reading. Modeling reading : the dual-route approach . Blackwell Pub. –P. 6–23. ISBN 9781405114882.

21 M. S. Seidenberg, J. L. McClelland. A distributed, developmental model of word recognition and naming. Psychological Review, 96(4), 1989. –P. 523–568.

3. O'qishning oddiy ko'rinishi (The Simple View of Reading (SVR)) modeli.

Bu model 1986-yilda P.B. Gough va W. E. Tunmer tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, bu model ikkita asosiy komponentdan iborat. Dekodlash (Decoding) va til tushunishi (Language Comprehension). Model oddiy va tushunarli hamda o'qish qobiliyatini baholashda samarali.

O'qishning oddiy ko'rinishi modeli formulasi

O'qishni tushunish(0) = dekodlash(0) X tilni tushunish(1)

O'qishni tushunish(1) = dekodlash(0) X tilni tushunish(1)

O'qishni tushunish(0) = dekodlash (1) X tilni tushunish(0)

O'qishni tushunish(1) = dekodlash(1) X tilni tushunish(1).²²

Bu o'qib tushunish modelida o'quvchi o'qigan matnni tushunish uchun dekodlash ko'nikmasi ham, tilni tushunish ko'nikmasi ham yaxshi bo'lsagina o'qish uchun qo'yilgan maqsadiga erishadi.

4. Sotsio-psixolingvistik o'qish modeli

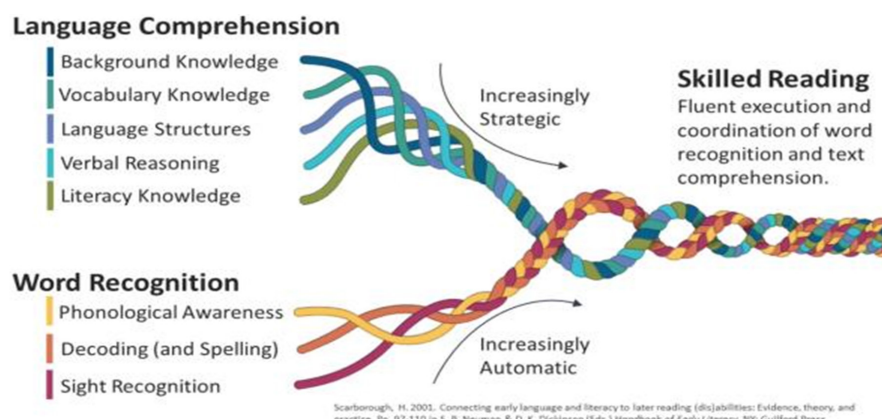
Bu o'quvchining tilni tushunish va matnni o'qish jarayonini ijtimoiy va psixologik omillar bilan bog'laydigan nazariy yondashuvdir. Model tilshunoslik (lingvistik), psixologik va sotsiologik bilimlarni birlashtiradi va o'quvchining o'qish jarayonini shaxsiy va kontekstual omillar bilan tahlil qiladi.²³

Modelning asosiy komponentlari:

1. Lingvistik komponent- o'quvchining fonologik, morfologik va sintaktik bilimlari matnni tushunishga yordam beradi.
2. Psixologik komponent – e'tibor, diqqatni jamlash, xotira va metakognitiv strategiyalar o'qish samaradorligini belgilaydi.
3. Ijtimoiy komponent-o'quvchining o'qish ko'nikmasi uning oilasi, maktab muhiti, sinfdoshlari va jamiyat madaniyati bilan bog'liq.

5. Skarboro (Scarborough's Reading Rope) modeli.

H.S. Scarborough o'qib tushunishni bir-biriga o'ralgan ikkita ipdan iborat bo'lgan mustahkam arqonga o'xshatadi. O'qib tushunish arqoni ipi pastki va yuqori iplardan iborat. So'zni tanib olish so'zlarni fonologik idrok etish, dekodlash va ko'rish orqali tanib olish. Tilni tushunish ya'ni o'quvchining mavjud bilimlari, lug'at, til tuzilmalari, og'zaki fikrlash va savodxonlik bilimlari. So'zni tanib olish va tilni tushunish bir-biri bilan chambarchas bog'liq²⁴.

Skarboro infografikasi

²² P. B. Gough, W. E. Tunmer. The Simple View of Reading. Remedial and Special Education. 7 (1). 1986. – P. 6–10. DOI: [10.1177/074193258600700104]

²³ A. Ediger. Teaching children literacy skills in a second language. M. Celce-Murcia, Teaching English as a second or foreign language. Boston: Heinle & Heinle. 2001. –P. 153-169.

²⁴ H. S. Scarborough. Connecting early language and literacy to later reading (dis)abilities: Evidence, theory, and practice. In S. Neuman va D. Dickinson (Eds.), Handbook for research in early literacy. - New York. NY: Guilford Press.2001. –P. 97-110.

6. Sintaktik tahlil modellari.

So'zlarni aniqlash modellarida bo'lgani kabi, jumla darajasidagi ishlov berishning ham ko'plab mavjud modellari mavjud. Ushbu modellar uchta keng toifaga bo'linadi: yo'lni adashtiruvchi (garden-path) modellar, cheklovlarga asoslangan modellar va bog'lanishli (connectionist) ramkalarda amalga oshirilgan turli modellar.

Yo'lni adashtiruvchi (garden-path) modellar jumlaning grammatik tuzilmasiga mantiqiy ustuvorlik beradi. Bu modellar o'quvchi dastlab jumlaning yagona grammatik tahlilini quradi va uni talqin qiladi, agar kerak bo'lsa tahlilni qayta ishlaydi, deb taxmin qiladi.²⁵

Cheklovlarga asoslangan modellar- ular grammatik tuzilma jumlani talqin qilishdagi bir qancha o'zaro ta'sir qiluvchi cheklovlardan biri ekanligini taxmin qiladi. Bunday modellar grammatik tuzilmani hisobga oladi, lekin u kontekst yoki mantiqiy moslik kabi omillardan ustun bo'lmaydi.²⁶

TAHLIL VA NATIJALAR

O'qish savodxonligini rivojlantirish jarayonini tushuntirishga qaratilgan modellarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, o'qish jarayoni bir nechta lingvistik, kognitiv va psixologik komponentlarning o'zaro ta'siri natijasida yuzaga keladigan murakkab faoliyatdir. Tadqiqot davomida ko'rib chiqilgan klassik va zamonaviy modellar o'qish jarayonining turli jihatlarini yoritib beradi hamda o'qish savodxonligini shakllantirishda turli metodik imkoniyatlarni taklif etadi.

Umuman olganda, tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, o'qish savodxonligini rivojlantirishda birgina modelga tayanish yetarli emas. Turli modellar o'qish jarayonining turli komponentlarini yoritib beradi. Shu sababli zamonaviy ta'lim jarayonida ushbu modellar elementlarini integrativ tarzda qo'llash o'quvchilarning o'qib tushunish ko'nikmalarini yanada samarali rivojlantirishga xizmat qiladi.

O'qish savodxonligini rivojlantiruvchi modellarni qiyosiy tahlili

No	Model nomi	Asosiy g'oya	O'qish jarayonidagi asosiy komponentlar	Afzalliklari	Cheklovlari
1	Pastdan yuqoriga (Bottom-up) modeli	O'qish kichik til birliklaridan boshlab ma'no hosil qilish jarayonidir	Harf → bo'g'in → so'z → gap → matn	Dekodlash ko'nikmasini rivojlantiradi, boshlang'ich bosqich uchun muhim	Fon bilimlari va kontekst kam hisobga olinadi
2	Yuqoridan pastga (Top-down) modeli	O'quvchi matnni oldingi bilimlari asosida tushunadi	Fon bilimlari, taxmin qilish, kontekst	O'quvchining tafakkuri va taxmin qilish strategiyalarini rivojlantiradi	Texnik o'qish ko'nikmalariga kam e'tibor beriladi
3	Interaktiv model	Pastdan yuqoriga va yuqoridan pastga jarayonlari birgalikda ishlaydi	Dekodlash + fon bilimlari + kontekst	O'qish jarayonini kompleks tushuntiradi, samarali yondashuv	Amalga oshirish murakkab
4	Psixolingvistik "taxminiy o'yin" modeli	O'quvchi matn mazmunini taxmin qilish orqali tushunadi	Gipoteza tuzish, tekshirish, tasdiqlash	O'quvchining faol fikrlashini rivojlantiradi	Taxminlarga ortiqcha tayanish mumkin
5	Dual Route Cascaded (DRC) modeli	So'zlarni o'qish ikki yo'l orqali amalga oshadi	Leksik yo'l (tanish so'zlar), noleksik yo'l (harf-tovush)	So'zlarni tanib olish jarayonini aniq tushuntiradi	Asosan so'z darajasiga qaratilgan
6	Triangle modeli	O'qish ortografiya, fonologiya va semantika o'rtasidagi bog'lanishga asoslanadi	Ortografiya (O), Fonologiya (P), Semantika (S)	O'qishning kognitiv mexanizmlarini tushuntiradi	Amaliy metodik qo'llanishi murakkab
7	Simple View of Reading (SVR) modeli	O'qib tushunish dekodlash va tilni tushunish kombinatsiyasidir	Dekodlash (D) × Tilni tushunish (LC)	O'qish qobiliyatini baholashda samarali	Boshqa kognitiv omillar kam ko'rsatiladi

25 L. Frazier. Constraint satisfaction as a theory of sentence processing. Journal of Psycholinguistic Research. 1995. –P. 437–468.

26 M.J. Spivey, M.K. Tanenhaus. Syntactic ambiguity resolution in discourse: Modeling the effects of referential context and lexical frequency. Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition. 1998. –P. 1521–1543.

№	Model nomi	Asosiy g'oya	O'qish jarayonidagi asosiy komponentlar	Afzalliklari	Cheklovlari
8	Scarborough Reading Rope modeli	O'qish savodxonligi ikki asosiy komponent integratsiyasidir	So'zlarni tanib olish + tilni tushunish	O'qishning kompleks tabiatini ko'rsatadi	Model juda umumiy
9	Sotsio-psixolingvistik model	O'qish jarayoni ijtimoiy va psixologik omillar bilan bog'liq	Lingvistik, psixologik va ijtimoiy komponentlar	O'quvchining o'qish muhitini hisobga oladi	O'lchash mezonlari murakkab
10	Sintaktik tahlil modeli	O'qish jarayonida jumla tuzilmasini tahlil qilish muhim	Grammatik tahlil, kontekst, sintaksis	Jumla darajasida tushunishni rivojlantiradi	Asosan sintaksisga qaratilgan

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'qish savodxonligini rivojlantirish zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, uning mazmuni o'quvchining matnni texnik jihatdan o'qishi bilangina cheklanmay, balki mazmunni anglash, tahlil qilish, umumlashtirish va baholash kabi murakkab kognitiv jarayonlarni ham qamrab oladi. Tadqiqot davomida ko'rib chiqilgan o'qish modellarining har biri o'qish jarayonining turli komponentlarini yoritadi va o'quvchining o'qib tushunish ko'nikmalarini shakllantirishda alohida metodik ahamiyatga ega.

O'qish savodxonligini rivojlantirish jarayonida o'qish modellarining faqat bittasiga tayanib qolmasdan, ularning samarali jihatlarini integratsiya qilgan holda qo'llash maqsadga muvofiqdir. Ayniqsa, interaktiv model elementlarini boshlang'ich sinf o'qitish jarayoniga keng joriy etish o'quvchilarning o'qib tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Boshlang'ich sinflarda o'qish savodxonligini shakllantirish jarayonida dekodlash, fonologik idrok, lug'at boyligi va matnni tushunish strategiyalarini kompleks tarzda rivojlantirishga qaratilgan metodik tizim ishlab chiqish zarur.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'qish savodxonligini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv o'qish strategiyalari asosida metodik qo'llanmalar ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

O'qish savodxonligini rivojlantirish bo'yicha olib boriladigan ilmiy tadqiqotlarda xalqaro baholash dasturlari (PIRLS, PISA) talablarini hisobga olish hamda o'quvchilarning o'qib tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan innovatsion metodlarni joriy etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. E. Javal. Essai sur la physiologie de la lecture. Annales d'Oculistique. 1879. – P. 242–253.
2. S. J. Samuels, M. L. Kamil. Models of the reading process. P. L. Carrell, J. Devine va D. E. Eskey (eds.). Interactive Approaches to Second Language Reading. New York: Cambridge University Press. 1988. – P. 22–36.
3. W. Grabe, L. F. Stoller. Teaching and Researching Reading. Harlow: Pearson Education. 2002. – P. 31.
4. N. J. Anderson. Exploring Second Language Reading: Issues and Strategies. Boston: Heinle & Heinle Publishers. 1999.
5. J. C. Alderson. Assessing Reading. Cambridge: Cambridge University Press. 2000.
6. W. Grabe. Reassessing the term "interactive". P. L. Carrell, J. Devine va D. E. Eskey (eds.). Interactive Approaches to Second Language Reading. New York: Cambridge University Press. 1988. – P. 56–70.
7. A. Paran. Bottom-up and Top-down Processing. English Teaching Professional. 1997. – P. 11–14.
8. A. Doff. Teach English. Glasgow: Cambridge University Press. 1988.
9. W. Grabe. Current Developments in Second Language Reading Research. TESOL Quarterly. 25(3). 1991. – P. 375–406.
10. J. L. McClelland, D. E. Rumelhart. An Interactive Activation Model of Context Effects in Letter Perception: Part 1. An Account of Basic Findings. Psychological Review. 1981. – P. 375–407.
11. K. R. Paap, S. L. Newsome, J. E. McDonald, R. W. Schvaneveldt. An Activation-Verification Model for Letter and Word Recognition: The Word-Superiority Effect. Psychological Review. 1982. – P. 573–594.
12. D. Norris. A Quantitative Multiple-Levels Model of Reading Aloud. Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance. 1994. – P. 1212–1232.
13. J. Grainger, A. M. Jacobs. Orthographic Processing in Visual Word Recognition: A Multiple Read-Out Model. Psychological Review. 1996. – P. 518–565.
14. B. Ans, S. Carbonnel, S. Valdois. A Connectionist Multiple-Trace Memory Model for Polysyllabic Word Reading. Psychological Review. 1998. – P. 678–723.
15. M. Zorzi, G. Houghton, B. Butterworth. Two Routes or One in Reading Aloud? A Connectionist Dual-Process Model. Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance. 24. 1998. – P. 1131–1161.

16. D. Norris. The Bayesian Reader: Explaining Word Recognition as an Optimal Bayesian Decision Process. *Psychological Review*. 113. 2006. – P. 327–357.
17. M. Coltheart, K. Rastle, C. Perry, R. Langdon, J. Ziegler. DRC: A Dual Route Cascaded Model of Visual Word Recognition and Reading Aloud. *Psychological Review*. 2001. – P. 204–256.
18. M. W. Harm, M. S. Seidenberg. Computing the Meaning of Words in Reading: Cooperative Division of Labor Between Visual and Phonological Processes. *Psychological Review*. 2004. – P. 662–720.
19. Z. Marco, H. George, B. Brian. Two Routes or One in Reading Aloud? A Connectionist Dual-Process Model. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*. 24(4). 1998. – P. 1131–1161. doi:10.1037/0096-1523.24.4.1131
20. M. Coltheart. Word Recognition Processes in Reading. M. J. Snowling, C. Hulme (eds.). *Modeling Reading: The Dual-Route Approach*. Blackwell Publishing. 2005. – P. 6–23. ISBN 9781405114882.
21. M. S. Seidenberg, J. L. McClelland. A Distributed, Developmental Model of Word Recognition and Naming. *Psychological Review*. 96(4). 1989. – P. 523–568.
22. P. B. Gough, W. E. Tunmer. The Simple View of Reading. *Remedial and Special Education*. 7(1). 1986. – P. 6–10. DOI: 10.1177/074193258600700104.
23. A. Ediger. Teaching Children Literacy Skills in a Second Language. M. Celce-Murcia (ed.). *Teaching English as a Second or Foreign Language*. Boston: Heinle & Heinle. 2001. – P. 153–169.
24. H. S. Scarborough. Connecting Early Language and Literacy to Later Reading (Dis)abilities: Evidence, Theory, and Practice. S. Neuman, D. Dickinson (eds.). *Handbook of Research in Early Literacy*. New York, NY: Guilford Press. 2001. – P. 97–110.
25. L. Frazier. Constraint Satisfaction as a Theory of Sentence Processing. *Journal of Psycholinguistic Research*. 1995. – P. 437–468.
26. M. J. Spivey, M. K. Tanenhaus. Syntactic Ambiguity Resolution in Discourse: Modeling the Effects of Referential Context and Lexical Frequency. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*. 1998. – P. 1521–1543.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.